

učitelkou neprofesionálů. Stejný přístup a také mou oblíbenou *narativní metodu* jsem použila i při psaní *Ekologie čtené podruhé*. Do ní jsem se ovšem pokusila začlenit i teoretické poznatky a výsledky výzkumů, abych si trochu spravila reputaci.

Vaše dizertační práce se jmenovala *Environmentální výchova na prvním stupni ZŠ. K čemu jste v ní dospěla?*

V rámci dizertace jsem se věnovala poměrně opomíjené věkové skupině – žákům prvního stupně – a odhalování bílých míst české environmentální výchovy, a ta jsem posléze rozpracovávala. Celá dizertace je dostupná na internetu. Myslím, že je stále aktuální, i když se společnost mezitím posunula o kousek jinam. Žel, například množství zážitků v přírodě, které žákům prvního stupně poskytuje jejich učitelka/učitel, se nezměnilo. A to i když je environmentální výchova povinná a zdálo by se, že úspěšně integrovaná do školních vzdělávacích programů. Očekávala jsem, že bude v roce 2015 počet zážitků v přírodě s učitelem větší než v roce 2007. Ale není.

Jaké ekopedagogické přístupy a metody považujete za efektivní? Proč?

Environmentální výchova se odlišuje od jiných oborů či předmětů, protože jejím cílem je zasáhnout (oslovit, změnit chování) co nejvyšší počet žáků a studentů (v ideálním případě všechny). Proto musí učitel při realizaci EV používat jiné metody než při výuce například matematiky.

To lze vysvětlit pomocí *přirovnání lektora environmentální výchovy k učiteli matematiky*, které ráda používám. Učitel matematiky se snaží naučit všechny žáky matematice. Některým žákům jde matematika lépe, jiným hůře. Učitel žáky hodnotí známkami. Ti, kteří opakovaně dostávají z matematiky horší známku, se cítí neúspěšní. Časem většina z těch neúspěšných bude demotivovaná a na studium matematiky rezignuje; zvolí si povolání, ve kterém matematiku nebudou příliš potřebovat. Část z nich získá k matematice velmi negativní postoj (bude *matematiku nenávidět*). Existence jedinců (např. hudebních skladatelů nebo novinářů), kteří nemají kladný vztah k matematice, společnost jako celek příliš nezasáhne. Pokud by ale žáci a studenti zaujali negativní postoj k environmentální výchově, mělo by to prokazatelně negativní dopady na celou společnost, protože ti, kdo *nenávidí přírodu* nebo negativně reagují na hlasy ochránců přírody, nebudou dodržovat proenvironmentální chování a budou zatěžovat své okolí. Proto je velmi důležité nastavit realizaci EVVO i VUR tak, aby k demotivaci docházelo co nejméně a aby co nejvíce žáků a studentů bylo správně motivováno.

Skutečnost, že je dnes realizace environmentální výchovy v ČR povinná, s sebou nese velké riziko formalismu, deval-

vace a demotivace. Když se k tomu připočte, že většina učitelek/učitelů byla nucena ji realizovat před tím, než byla proškolená, nemůžeme se vůbec ničemu divit. EVVO dopadá podobně jako angličtina či výtvarná nebo hudební výchova. I když ji žáci ve škole mají, tak se de facto nic nenaučí. Rodiče, kteří chtějí dítě v této oblasti podpořit, ho musí poslat do zájmového kroužku nebo se mu sami věnovat.

Které současné české učebnice pro školy považujete z hlediska svého oboru za nejlepší?

Ve skutečnosti si myslím, že je nejlepší výuka bez učebnic. Prožitky v přírodním prostředí, na zahradě, na rodinných farmách, v lese, na řece, na horách..., to žádná učebnice nemůže nahradit. Jinak samozřejmě mohu doporučit učebnici *Ekologická a environmentální výchova* od nakladatelství Fraus, se kterou jsme si s milými kolegy vyhráli. Učebnice je určena žákům 2. stupně ZŠ a navazuje na *Doporučené výstupy environmentální výchovy*. Snažili jsme se o to, aby texty a úkoly oslovovaly co nejširší skupinu žáků a aby vycházely z jejich životních zkušeností (kapitoly se pak jmenují *Jsem v koupelně*, *Jsem u počítače* apod.).

Věnujete se jako snad jediná v Česku rozvíjení narativní metody v ekologické výchově. Souvisí to s tím, z jakého rodinného prostředí jste vyšla?

Určitě nejsem jediná. A rozhodně jsem nebyla ani první. Narativní metodu používala celá řada pedagogů, ale používají ji spontánně i rodiče či prarodiče. Možná jsem ji spíše pojmenovala, upozornila na ni hlasitě jako na metodu. Tatínek a babička z maminy strany mne v dětství obklopovali příběhy. Díky nim jsem si uvědomila význam příběhu, tak jak ho chápou dnešní světoví naratologové, například Brian Fox Ellis či Antony Nansen.

Samozřejmě se této metodě věnuji i proto, že je to jakýsi most mezi mnou a mojí rodinou. Moji rodiče byli oba jazykovědci. Tatínek Vladimír Macura byl významný spisovatel, překladatel a literární historik. Příběhy miloval, hrál si s nimi a tvořil je. V jedné knížce popsal osud či Boha, chcete-li, jako *Velkého Epika – Tvůrce příběhů*. Maminka Alena Macurová je přední česká lingvistka. Věnovala se mimo jiné *tichu* a *mlčení* v české literatuře. I oba moji polovlastní bratři vystudovali FF UK: Ondřej je básník a učitel češtiny, Jakub je zpěvák a simultánní překladatel. Jediná já se tak nějak odrodila a vystudovala přírodní vědy.

Co si pod pojmem ekonaratologie představíte?

Slovo ekonaratologie jsem vlastně vymyslela (v anglosaské literatuře se používá *environmental naratology*). Mého tatínka

by jistě potěšila ta hravá odvaha a chechby se, kdybych mu řekla, že nedávno jsem to slovo našla ve školním vzdělávacím programu školky, ve které jsem v životě nebyla a o které jsem ani neslyšela...

Samozřejmě má slovo logiku. Je slovo nové zeko – zkratky, kterou čtenáři časopisu Bedrník jistě znají –, a *naratologie* – věda o příběhu a jeho podstatě. Ekonaratologie je teoretická disciplína, která zkoumá potenciál příběhu pro rozvoj a realizaci mat environmentální výchovy, ekologické výchovy, výchovy k udržitelnému rozvoji, ochrany přírody apod. Úzce navazuje (jako subdisciplína) na interdisciplinární naratologii. Nejzajímavějším obohacením, které ekonaratologie naratologii přinesla, je posun sémantického chápání příběhu a jeho nositele. Klasičtí antropologové chápali příběh a vyprávění i naslouchání příběhu jako *výhradně antropologické záležitosti* (příběhy vyprávějí jen a pouze lidé). Ekonaratologové toto pojetí rozšířili. Dnes vnímáme skutečnost, že nejenom lidé jsou nositeli příběhu (vyprávějí, ale že vyprávět mohou i zvířata, rostliny a další objekty živé i neživé přírody). Ekonaratologie je jednoduše o tom, jak vyprávět příběhy o přírodě pro přírodu. Zahrnuje také umění naslouchat, a to nejen svým vyprávěčům, a vyprávět, a to nejen lidským posluchačům.

Proč je vyprávění příběhů důležité?

Na tuto otázku odpovídá narativní paradigma, které vyslovil v 80. letech Walter Fisher. Píše, že člověk by se měl navzájem spíše *Homo narrans* než *Homo sapiens*, protože bez příběhů by člověk nebyl člověkem, kdežto bez moudrosti to jde.

Je mi moc líto a těžko se vyrovnávám s tím, že nová generace nezná *staré příběhy*. Neznají Iliadu ani Odysseu, ani tiškovy Staré řecké báje a pověsti, neznají biblické příběhy, neznají Babičku a samozřejmě neznají ani Čechovova Lopachina. Následně neví, že Sultán a Tyrlpsi a že Lopachin byl ziskuchtivý a chladný chlapík. Snažím se s mladými držet krok a čtu nové příběhy a vymýšlím, jak je líkovat. Příběh *mluvícího psa Huana* z kienova Silmarillionu jsem si zamiloval takřka stejně jako příběh Orfea. Přesně jsem i celého Harryho Pottera a líbil se mi Ale – asi již jsem stará – mnohé nové příběhy mi přijdou poněkud ploché.

Existuje přírodovědná inteligence?

Přírodovědná inteligence existuje, teorie, koncept, umělý vědecký pojetí něčeho, co nám pomáhá popsat skutečnost, která je příliš složitá a neuchopitelná. Popsal ji jako osmou ze spektra inteligencí Howard Gardner. A i když jeho popis je třeba si uvědomovat, že když o ní mluvíme či hovoříme, dopouštíme se reifikace. Stručně řečeno je přírodovědná inteligence schopnost pozorovat, porozumět